

Informatyczny kącik olimpijski (125):

Liczby prawie pół-pierwsze

Tym razem omówimy zadanie *Liczby prawie pół-pierwsze*, które pojawiło się na Sobotnim Kole Naukowym (25.11.2017) organizowanym przez Stowarzyszenie Talent w III Liceum Ogólnokształcącym w Gdyni.

Liczby prawie pół-pierwsze: Liczbę p nazywamy prawie pół-pierwszą, jeśli jest iloczynem dwóch liczb pierwszych q_1, q_2 , gdzie $2 \leq q_1, q_2 \leq 10^6$. Liczby $14 = 2 \cdot 7$ i $49 = 7 \cdot 7$ są prawie pół-pierwsze. Natomiast liczby $30 = 2 \cdot 3 \cdot 5$ i $2\,000\,000\,014 = 2 \cdot 1\,000\,000\,007$ nie są prawie pół-pierwsze. Dane są dwie liczby całkowite a i b ($2 \leq a \leq b \leq 10^{12}$). Oblicz, ile jest liczb prawie pół-pierwszych na przedziale $[a, b]$.

Rozwiązanie $O((b-a) \cdot \sqrt{b})$

Pierwszy pomysł, który nasuwa się po przeczytaniu treści, polega na przejrzaniu wszystkich liczb całkowitych z przedziału $[a, b]$ i zliczeniu tych, które są prawie pół-pierwsze. Liczba prawie pół-pierwsza zawiera dokładnie dwie liczby pierwsze nie większe niż 10^6 w rozkładzie na czynniki pierwsze. Rozkład na czynniki pierwsze liczby całkowitej x możemy znaleźć w czasie $O(\sqrt{x})$ (przeładowujemy potencjalne dzielniki pierwsze z przedziału $[2, \lceil \sqrt{x} \rceil]$). Rozwiązanie działa w czasie $O((b-a) \cdot \sqrt{b})$.

Rozwiązanie $O(b \cdot \log(\log(b)))$

W tym podejściu, podobnie jak wcześniej, dla każdej liczby całkowitej z przedziału $[a, b]$ sprawdzimy, czy jest ona prawie pół-pierwsza.

Zacznijmy od stworzenia takiej tablicy S , że $S[i]$ dla każdego $i \in [2, b]$ oznacza najmniejszy dzielnik pierwszy i . W tym celu wystarczy nieznacznie zmodyfikować sito Eratostenesa. Zamiast zapamiętywać informację, czy liczba jest pierwsza czy złożona, będziemy pamiętali jej najmniejszy dzielnik, będący liczbą pierwszą. Strukturę budujemy w czasie $O(b \cdot \log(\log(b)))$. Wówczas w czasie stałym możemy stwierdzić, że:

- p jest pierwsze, jeśli: $S[p] = p$,
  - p jest prawie pół-pierwsze, jeśli: $S[p] \neq p \wedge S[\frac{p}{S[p]}] = \frac{p}{S[p]} \wedge S[p] \leq 10^6$.
- Wtedy jej dzielnikami pierwszymi są $S[p]$ i $\frac{p}{S[p]}$.

Po wygenerowaniu S zliczamy liczby prawie pół-pierwsze z przedziału $[a, b]$. Rozwiązanie działa w czasie $O(b \cdot \log(\log(b)))$.

Rozwiązanie $O((b-a) \cdot \log(\log(b-a) + \sqrt{b}))$

Niech $M = 10^6$ oraz $T[i]$ dla każdego $i \in [2, M]$ wskazuje, czy i jest pierwsze ($T[i] = 1$), czy złożone ($T[i] = 0$). Dla pozostałych i niech $T[i] = 0$. T obliczamy za pomocą sita Eratostenesa. Dodatkowo stwórzmy taką tablicę S' , że $S'[i]$ dla każdego $i \in [a, b]$ będzie oznaczało najmniejszy dzielnik pierwszy i . Konstrukcja S' jest następująca. Najpierw przypisujemy $S'[i] = i$ dla każdego $i \in [a, b]$. Następnie dla każdej liczby pierwszej $q \in [2, \lceil \sqrt{b} \rceil]$ przeładowujemy jej wielokrotności w przedziale $[a, b]$, czyli liczby $\lceil \frac{a}{q} \rceil \cdot q, (\lceil \frac{a}{q} \rceil + 1) \cdot q, \dots, \lfloor \frac{b}{q} \rfloor \cdot q$, i aktualizujemy ich najmniejszy dzielnik pierwszy. Zauważmy, że wielokrotności 2 w przedziale $[a, b]$ jest co najwyżej $\frac{b-a}{2} + 1$, wielokrotności 3 jest co najwyżej

$\frac{b-a}{3} + 1$ itd. Zatem konstrukcja struktury zajmuje $O((b-a) \cdot \log(\log(b-a) + \sqrt{b}))$ operacji.

Na koniec zliczamy liczby prawie pół-pierwsze z przedziału $[a, b]$, czyli takie $p \in [a, b]$, że:

$$S'[p] \neq p \wedge S'[p] \leq M \wedge T\left[\frac{p}{S'[p]}\right] = 1.$$

Rozwiązanie $O(M \cdot \log(\log(M)))$

Niech $f: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ będzie taką funkcją, że $f(x)$ oznacza liczbę liczb prawie pół-pierwszych na przedziale $[1, x]$. Wówczas liczb prawie pół-pierwszych na przedziale $[a, b]$ jest $f(b) - f(a-1)$.

Opiszemy teraz, jak policzyć $f(x)$ dla $x \in [1, 10^{12}]$. Zacznijmy od wygenerowania ciągu kolejnych liczb pierwszych nie większych niż $M = 10^6$. Oznaczmy ten ciąg jako $P = (p_1, p_2, \dots, p_k)$. Początkowymi wyrazami ciągu są: $p_1 = 2, p_2 = 3, p_3 = 5$ itd. Liczby pierwsze możemy znaleźć za pomocą sita Eratostenesa. Zauważmy, że tylko elementy ciągu P mogą występować w rozkładzie na czynniki pierwsze liczb prawie pół-pierwszych. Zatem:

$$f(x) = |\{(i, j) : p_i p_j \leq x \wedge 1 \leq i \leq j \leq k\}|.$$

Wartość $f(x)$ możemy policzyć naiwnie, przeglądając wszystkie pary elementów ciągu P . Niestety takie rozwiązanie jest wolne, ponieważ przegląda się $O(k^2)$ par elementów, gdzie $k = 78\,498$ (tyle jest liczb pierwszych nie większych niż 10^6).

Na szczęście możemy to przyspieszyć. Niektóre pary będziemy zliczali „hurtowo”. Dokładniej, dla każdego $i \in [1, k]$ wyznaczmy takie największe $j_i \in [i, k]$, że $p_i p_{j_i} \leq x$. Jeśli takie j_i nie istnieje, to niech $j_i = i - 1$. Wówczas liczby postaci $p_i p_i, p_i p_{i+1}, \dots, p_i p_{j_i}$ są prawie pół-pierwsze. Zaś wszystkich par jest $\sum_{i \in [1, k]} (j_i - i + 1)$. Algorytm przebiega następująco. Najpierw naiwnie znajdujemy j_1 , przeglądając przedział indeksów $[1, k]$. Następnie kolejno wyznaczamy wartości $j_2, j_3, \dots, j_k$.

Obserwacja: Dla każdego $i \in [2, k]$ zachodzi $j_i \leq j_{i-1}$.

Dowód: Wiemy, że $p_i > p_{i-1}$ oraz $\forall_{l > j_{i-1}} p_{i-1} p_l > x$. Stąd $\forall_{l > j_{i-1}} p_i p_l > x$. Zatem $j_i \leq j_{i-1}$.

Na mocy powyższej obserwacji, szukanie wartości j_i możemy rozpocząć od j_{i-1} i zmniejszać ją dopóki $p_i p_{j_i} > x$. W ten sposób wykonamy $O(k)$ operacji podczas obliczania $f(x)$. Całe rozwiązanie działa w czasie $O(M \cdot \log(\log(M)))$.

Bartosz ŁUKASIEWICZ